

Arhivisti Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici smo arhivske »cvetke« v arhivskih fondih in zbirkah »nabirali« že dalj časa. Med obdelovanjem arhivskega gradiva smo namreč tu pa tam naleteli na dokumente, ob katerih smo se hudomušno namuznili, pritajeno zahihitali, včasih pa so nas dokumenti nasmejali do solz. Piscem dokumentov se tovrstna tematika verjetno ni zdela tako zabavna, kot se razodeva danes nam, saj je kar nekaj od njih nastalo kot odraz stiske ali nevednosti, v kateri so se znašli, v nekaterih dokumentih zaznamo iskrico kljubovalnosti oziroma upora proti tedanji oblasti, spet tretji so verna podoba časa, v katerem so bili ustvarjeni.

Ker smo si že nekaj časa prizadevali, da bi tovrstno arhivsko gradivo predstavili javnosti, smo v okviru Dnevoev evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine, ki so lani nosili podnaslov: Dediščina # umetnost # razvedrilo, pripravili razstavo, na kateri smo razstavili dokumente, ki se na zabaven način dotikajo našega vsakdana. Tako nas dokumenti popeljejo skozi obdobja življenja vsakega človeka. Najprej se pomudimo v otroštvu, ki nekoč ni bilo samo brezskrbno in prijetno, nato vstopimo v mladostna leta, ko si pošiljamo ljubezenska sporočila in »strogo resno« odidemo na služenje vojaškega roka, kasneje začnemo spoznavati različne značaje v družbi ter trdo pristanemo na tleh, ko trčimo ob »vsemogočno roko oblasti«. Na koncu pa se srečamo še z večnim vprašanjem svoje minljivosti.

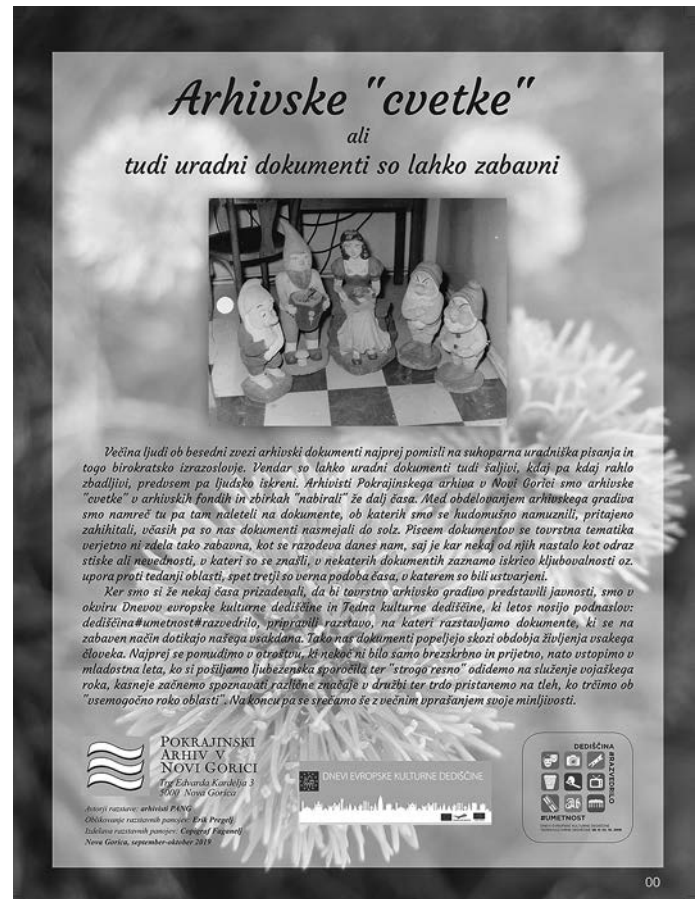
Razstava je bila od konca septembra 2019 do začetka februarja 2020 postavljena na ogled v pritličnih prostorih Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici, nato je bila predstavljena v prostore Goriške knjižnice Franceta Bevka, kjer je naletela na pozitiven odziv publike, zato ostaja tam razstavljena do nadaljnjega.

dr. Tanja Martelanc

Razstava in katalog »Fotografske metamorfoze Ptuja v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja«, Zgodovinski arhiv na Ptuju, 20. junij 2019–januar 2020

Ptuj: Zgodovinski arhiv na Ptuju, 2019, str. 45.

Ob praznovanju prve pisne omembe Ptuja – Poetovia (Tacit, anno 69) v antičnih pisnih virih (Historiae) smo se želeli mestu in njegovim prebivalcem ob pomembni obletnici pokloniti

Z otvoritve razstave, 20. junij 2019, galerijski hodnik ZAP, Zgodovinski arhiv na Ptuj

s prikazom črno-belih fotografij mesta Ptuj, posnetih iz različnih perspektiv v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja. Njegov avtor je ugledni ptujski meščan, novinar, fotoreporter in publicist Jože Vrabl (1913–1982), čigar bogato fotografsko zapuščino hranimo v Zgodovinskem arhivu na Ptuj. Bil je poln spoštovanja do ljudi, narave, svojega novinarskega dela, predvsem pa do svojega mesta Ptuj. Ko je njegov fotoaparat vestno beležil dogodke in lokacije iz vsakdanjega življenja Ptujčanov, je s tem poskrbel za izjemno dragocen dokument časa. Danes so se podoba mesta Ptuj, medsebojno poznavanje in povezanost ljudi, še posebej pa stik s podeželjem, zelo spremenili.

Avtorica razstave, Katja Zupanič, je z izborom štiridesetih fotografij iz fonda SI_ZAP/0289, Jože Vrabl, 1924–1981, želela prikazati tiste podobe, dele in utrip mesta, ki izginjajo (ali so že izginili) ter ostajajo samo še v spominih posameznikov. Gledalce smo spodbudili k razmisleku, kako čas in prostor zaznamujeta arhitekturno podobo, kako arhitektura, ki nas obdaja, zaznamuje naše življenje.

Razstavljene fotografije so bile večinoma posnete v obdobju, ko se je naše mesto pripravljalo na praznovanje ob njegovi 1900-letnici. V pripravah na jubilejno leto 1969 je bilo mesto Ptuj skozi leto veliko delovišče. Na ptujskem gradu je bila urejena kanalizacija, utrjena so bila tla, popravljen zid in sanitarije. Urejena je bila tudi fasada proštjske cerkve (Sv. Jurij), poslopje minoritskega samostana, več cest so modernizirali. Velika pridobitev za mesto so bili nova javna razsvetljava, urejen park in otroško igrišče v Ljudskem vrtu. Poleg starega dela mesta Ptuj so se gradila na vseh straneh naselja novih hiš in blokov, s tem pa je rasla tudi potreba po večjih in sodobnejših trgovinskih lokalih. Ob tem se je širila tudi ponudba v mestu in spreminjati se je začel življenjski slog Ptujčanov.

Mesto se je zavedalo pomanjkljivosti glede urejenosti. Čistoča je bila slaba. Mestne oblasti so ugotovljale, da same ne bodo zmogle zalogaja, da bi lahko spomeniško zaščitenemu delu historičnega Ptuja dale novo podobo, novo svetlobo in tudi občutek ugodja ljudem, ki v njem stanujejo. Mestne hiše so potrebovale

nove fasade, na številnih notranjih dvoriščih so v kolibah in lopah redili prašiče, kokoši in zajce, iskala se je rešitev za tržnico, ki je nujno potrebovala streho in skladišče. V mestu je bilo tudi veliko nerešenih prometnih težav. Avtobusna postaja, ki se je izpred gostilne Beli križ premestila pred minoritski samostan, je z decembrom 1969 končno dobila novo, stalno lokacijo na Osojnikovi cesti s centralno ogrevano stavbo, ki je imela čakalnico, dva gostinska lokala, telefonsko govorilnico, prostor za prodajo tobaka in časopisov, sanitarije, sobo za šoferje in prometno pisarno. S tem se je tudi razbremenil promet po ozkih ulicah mesta. Največji prometni vozle v mestu sta predstavljala železniški prelaz in križišče cest na obeh straneh.

Ohranjene fotografije tako v nas oživljajo trenutke, ki so minili, obenem pa predstavljajo most med nami in našimi predniki, za katerimi je prek ohranjenih fotografskih podob ostala edina sled, ki nas povezuje. Slednje velja še posebej za mlajše generacije. Ob podobah gledalec ne ostaja nevtralen, temveč se vživi v posamezno fotografijo, ki pri njem v trenutku prebudi vzporednico in primerjavo z današnjim stanjem ali pa spomin na določeno situacijo, zgodbo, ki jo je morda doživel ob vsakokratnem obisku mesta v obdobju šestdesetih, sedemdesetih let 20. stoletja – na nakupovanje sadja in zelenjave na tržnici, čakanje na javni prevoz pod krošnjami dreves na začasni avtobusni postaji na Minoritskem trgu, vožnjo s kolesom, avtomobilom ali pa kar pešačenje čez dravski most, na legendarno bencinsko črpalko ob mestnem parku, cestne zastoje in prigode v križišču ob prečkanju železniških tirov v smeri Maribor–Ormož. Spomni se na nakupovanje moških in ženskih oblek iz prvovrstnega kamgarna, blaga, perila, nogavic, rokavic, prstanov in ur, poročnih oblek v veleblagovnici/tekstilni hiši Merkur v Murkovi ulici, pa na nakup kozmetike, foto materiala, spominkov, šolskih torbic in drugih izdelkov v prikupni trgovini Jasmin v poslovni zgradbi nasproti hotela Poetovio, ki se je ponašal s prijaznim in urejenim osebjem ter jedilnimi listi v kar petih jezikih. Spomin na malico prvovrstno pripravljenih vampov, ki jih je bilo mogoče dobiti v Kavarni, gostilni Zupančič, Grajski restavraciji, gostilni Pri Roziki, Pri Pošti, gostilni Korošec in gostilni Pri sejmišču, pa na sezonski nakup čevljev v priljubljenih trgovinah Peko in Alpina, kjer je bilo mogoče kupiti tudi smučarske čevlje, na nakupe v samopostrežni trgovini Nama, kopanje na mestnem kopališču, občudovanje lepo okrašenih izložb...

Predstavljene fotografije sledijo zaporedju, kot bi se pripeljali v mesto čez dravski most iz mariborske smeri, naprej mimo minoritskega samostana proti Mestnemu trgu, po Murkovi ulici navzgor, čez Prešernovo ulico, pa na ptujski grad, po Raičevi ulici, Slomškovi ulici, tržnici, Potrčevi cesti, pot pa se zaključi z danes povsem spremenjeno podobo Ormoške ceste.

Z razstavo in katalogom smo želeli v Ptujčanih prebuditi podobe Ptuja, ki jih iščejo med svojimi spomini, in na tak način oživeti dediščino našega mesta.

Katja Zupanič